

# Jezik savjeta za odgoj djece u časopisu "Ženski list"

---

Hrkać, Iris

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:134734>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-28**



Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)



**SVEUČILIŠTE U RIJECI  
FILOZOFSKI FAKULTET**

**Iris Hrkać**

**Jezik savjeta za odgoj djece u časopisu *Ženski list*  
(ZAVRŠNI RAD)**

**Rijeka, 2018.**

SVEUČILIŠTE U RIJECI  
FILOZOFSKI FAKULTET  
Odsjek za kroatistiku

Iris Hrkać

0115058591

Jezik savjeta za odgoj djece u časopisu *Ženski list*

ZAVRŠNI RAD

Preddiplomski studij: Hrvatski jezik i književnost / Pedagogija

Mentor: doc. dr. sc. Anastazija Vlastelić

Rijeka, rujan 2018.

## Sadržaj

|   |    |
|---|----|
| Sažetak .....   | 4  |
| 1. Uvod .....   | 5  |
| 2. Metodologija .....   | 6  |
| 3.1. Povijesni kontekst .....   | 7  |
| 3.2. Ženski list: za modu, zabavu i kućanstvo .....                                       | 7  |
| 4. Uporaba poticajne čestice <i>neka</i> .....  | 9  |
| 4.1. Imperativ .....  | 10 |
| 4.2. Preoblika poticaja u gramatičkom ustrojstvu rečenice .....                           | 11 |
| 4.3. Imperativnost u časopisu Ženski list .....   | 11 |
| 5. Glagoli htijenja .....   | 16 |
| 5.1. Glagoli morati i trebati .....   | 16 |
| 6. Izrične rečenice s veznikom <i>da</i> i glagolima <i>morati</i> i <i>trebati</i> ..... | 17 |
| 6.1. Uporaba konstrukcije mora, treba + da u časopisu „Ženski list“ .....                 | 17 |
| 7. Zaključak .....  | 20 |
| 8. Literatura i izvori .....  | 21 |
| 9. Popis slika .....  | 23 |
| 10. Prilozi .....   | 24 |
| Prilog 1 .....  | 24 |

## Sažetak

Rad se bavi jezikom časopisa *Ženski list*, koji je izlazio 20-ih i 30-ih godina 20. stoljeća u Zagrebu, a bio je namijenjen isključivo ženama. Konkretno, analizira se sintaksa članaka na temu odgoja djece. Konstrukcije rečenica kojima se upute, prijedlozi i savjeti o odgoju daju obilježava uporaba poticajne čestice *neka* te izričnih rečenica s veznikom *da* i glagolima htijenja *morati* i *trebati*.

Čestica *neka* se uglavnom veže uz imperativne oblike, ali Silić i Pranjković (2007.) navode kako ona može stajati i uz glagolske oblike koje rečenici daju dopusno značenje ili značenje molbe, prisege, prijetnje i sl. Također, upotrebljava se i za poticajnu preobliku gdje u prvi plan rečenice dolazi poticaj.

Glagoli *morati* i *trebati* ubrajaju se u glagole htijenja te se njima izriče da netko nešto hoće. Oni se ubrajaju i u modalne glagole i oni u rečenici ne mogu stajati sami. Dolaze u različitim strukturama, pa tako mogu stajati i u izričnim rečenicama s veznikom *da*. U takvim rečenicama glagoli *morati* i *trebati* izražavaju neko ograničenje slobodnog ostvarivanja.

**Ključne riječi:** *Ženski list*; odgoj djece; majčinstvo; sintaksa; hrvatski jezik

## 1. Uvod

Predmet istraživanja ovog završnog rada je izricanje savjeta za odgoj djece u časopisu *Ženski list*. Budući da sam studentica dvopredmetnog studija Hrvatskog jezika i književnosti i Pedagogije, željela sam na neki način povezati oba studija. Tako sam odlučila na pedagoškim primjerima obraditi temu iz hrvatskog jezika, konkretnije sintakse.

Roditelji, naročito oni koji to postaju po prvi put, često se u snalaženju u novonastaloj situaciji koriste raznim priručnicima, knjigama, ali i savjetima na koje mogu naići u časopisima. Očekivano, savjeti o odgoju djece stalna su rubrika i u prvom hrvatskom časopisu namijenjenom isključivo ženama *Ženski list*, koji je, pod uredništvom Marije Jurić-Zagorke, izlazio od 1925. do 1938. godine. Časopis je imao rubriku posvećenu odgoju djece u kojoj su majke mogle pronaći korisne savjete za različite izazove u kojima su se našle ili bi se mogle naći.

Nakon uvodnog je dijela dana metodologija istraživanja, koja sadrži kratak pregled tijeka provedbe istraživanja iz odabranih kategorija sintakse. Također, u ovom se radu nalaze i neki općeniti podaci o časopisu *Ženski list* kako bi svi bili upoznati s njegovom poviješću i temama. Povezano s time, predstavljen je i kratak pregled razvoja ženskog novinarstva kako bi se moglo kontekstualizirati časopis unutar povijesnih prilika u kojima je izlazio.

Savjeti se uglavnom pružaju u dobroj namjeri, odnosno da nekome pomognemo. Tako bi se savjeti mogli shvatiti i kao poticaj nekome da učini nešto dobro za sebe ili drugoga. Sljedeći se time proučila sam na koji način se u konstrukciji savjeta za odgoj djece upotrebljava poticajna čestica *neka* i kako se ona upotrebljava u konstrukciji, ali i preoblici gramatičkog ustrojstva rečenice. Također, dotaknula sam se i glagolskog načina imperativa, odnosno njegove pragmlingvističke uloge u iskazivanju uputa za odgoj. Nadalje, u ovom radu reći ću nešto o glagolima htijenja, gdje ću se najviše posvetiti glagolima *trebati* i *morati*, koji se najčešće upotrebljavaju prilikom izricanja savjeta u časopisu. Baviti ću se i izričnim rečenicama s veznikom *da* koje dolaze u konstrukcijama s ovim glagolima.

Svaku od navedenih tema koje ovaj rad obuhvaća potkrijepit ću primjerima iz rubrika *Odgoj djece* u časopisu *Ženski list*.

Na kraju slijedi zaključak, popis korištene literature, te prilozi u kojima se nalaze slike izabranih članaka vezanih za odgoj djece iz časopisa *Ženski list*.

## 2. Metodologija

Tema je ovoga rada sintaktička struktura savjeta za odgoj djece. Korpus su za analizu tekstovi o odgoju djece iz časopisa *Ženski list*. Čitajući i obrađujući njihov sadržaj naišla sam na neke dijelove za koje sam smatrala da bi bilo zanimljivo detaljnije obraditi i predstaviti.

Od literature kojom sam se koristila u analizi valja izdvojiti suvremene gramatike: *Hrvatska gramatika* Eugenije Barić i sur. (Školska knjiga, Zagreb, 2005.), *Praktična hrvatska gramatika* Dragutina Raguža (Medicinska naklada, Zagreb, 1997.) i *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* Josipa Silića i Ive Pranjkovića (Školska knjiga, Zagreb, 2007.) te *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika* Radoslava Katičića (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti: Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2002.).

Sekundarnom literaturom smatram izvore pomoću kojih sam obradila poglavlje o samom časopisu *Ženski list*. Budući da su predlošci tekstova iz ovog časopisa bili polazište moga rada, smatram da je važno predstaviti i sam časopis. Osim općih podataka o časopisu koje sam pronašla na portalu digitaliziranih novina *Stare hrvatske novine*, neke opće informacije izdvojila sam listajući brojeve *Ženskog lista*. Ovaj časopis smjestila sam u povijesni kontekst, a u tome su mi pomogle knjige Marka Sapunara *Osnove znanosti o novinarstvu* (Naprijed, Zagreb, 2000.) i Slobodana Prospera Novaka *Povijest hrvatske književnosti: od Bašćanske ploče do danas* (Golden marketing, Zagreb, 2003.). Ove sam informacije upotpunila podacima s nekih mrežnih izvora, navedenih u bilješkama te u popisu literature.

### 3. Časopis *Ženski list*

Časopis *Ženski list* najbolje opisuje njegov puni naziv: *Ženski list: za modu, zabavu i kućanstvo*. *Ženski list* objavljivan je od 1925. do 1938. godine u Zagrebu pod uredništvom Marije Jurić Zagorke te je izlazio jednom mjesečno.<sup>1</sup> To je prvi list u Hrvatskoj koji je bio namijenjen prvenstveno ženskoj populaciji.<sup>2</sup>

#### 3.1. Povijesni kontekst

Marko Sapunar (2000) navodi kako su se brojni feministički pokreti kroz povijest dotakli i pitanja prava žena u medijima te je zahvaljujući tome došlo do razvoja ženskog novinarstva, koje je moguće podijeliti u tri etape. U prvoj su etapi žene još uvijek nesamostalne te od muškaraca dobivaju upute o načinima na koji će živjeti. U drugoj etapi žene preuzimaju listove te dolazi do njihove emancipacije, a u trećoj se žene nude na tržištu kao roba za uveseljavanje, razonodu i esteticizam. Prvi ženski časopis u Europi bio je *The Ladies Mercury*, koji počinje izlaziti u Engleskoj 1693. godine, a procjenjuje se da je do Drugoga svjetskog rata postojalo oko pedeset časopisa za žene, koji su se mogli pronaći na britanskom tržištu. Nakon Engleske ženski časopisi počinju izlaziti i u Francuskoj (1897.), dok se u Americi pojavljuju tek 1792. godine. Najčitanije su rubrike u ženskim časopisima bile one vezane uz modu (Sapunar 2000.).

U Hrvatskoj se počeci ženskog novinarstva javljaju početkom osamdesetih godina 19. stoljeća i to samo u okvirima recepata, mode, kozmetike i ljubavnih romana, s obzirom na to da još uvijek nisu imale prava „baviti se ozbiljnijim temama“, kao što su kultura i politika.

#### 3.2. *Ženski list: za modu, zabavu i kućanstvo*

*Ženski list: za modu, zabavu i kućanstvo* bio je prvi list u Hrvatskoj namijenjen isključivo ženama. Utemeljen je 1925. godine, a pokrenula i uređivala ga je Marija Jurić Zagorka, prva hrvatska novinarka, koja se, između ostaloga, borila za ravnopravnost i emancipaciju žena. Svoj je novinarski rad započela objavljivanjem članka *Jedan časak* u časopisu *Obzor*, gdje je neko vrijeme djelovala i kao članica redakcije, ali ništa nije smjela objavljivati pod svojim imenom. Cijeli je Zagorkin život obilježila borba protiv takvih predrasuda i ponižavanja te s vremenom napreduje od anonimne novinarke do novinarke koja

---

<sup>1</sup> Podaci preuzeti s portala digitaliziranih novina *Stare hrvatske novine*, pristupljeno: 10. kolovoza 2018.

<sup>2</sup> Novak, Slobodan Prosperov, 2003. *Povijest hrvatske književnosti: od Bašćanske ploče do danas*, Golden marketing, Zagreb, str. 300.



se bavi političkim temama te polemikama, u kojima se zalagala za ravnopravnost spolova i ženska prava.<sup>3</sup> Godine 1925. samostalno pokreće časopis *Ženski list*, prvi hrvatski časopis za žene, koji je narednih trinaest godina izlazio jednom mjesečno. Svaki je broj ovog časopisa obrađivao različite teme koje su zanimljive ženama, a mogle su ih zabaviti ali i podučiti. Velik je dio svakog broja pokrивao temu mode. Ženama su se, slično kao i danas, predstavljali razni odjevni predmeti uz pokoji savjet kada, kako i u kojoj prigodi ih nositi. Nadalje, u *Ženskom su listu* objavljivani savjeti vezani za odgoj djece, liječenje pojedinih bolesti, uređenje doma, produktivno provođenje slobodnog vremena te recepti. U svakom su se broju objavljivali romani u nastavcima ili kratke priče. Svaki je broj sadržavao i prikaz „ženskog portreta“, u kojem bi bila predstavljena određena slavna ženska osoba, a mnogo se pisalo i statusu i položaju žena kroz povijest. Predstavljali su se različiti običaji iz zemlje i svijeta kao što je prošnja djevojke, propisi za ples i brojne druge situacije iz kojih su žene mogle naučiti kako se treba ponašati. Ovaj je časopis obuhvaćao širok spektar tema te je svaka žena u njemu mogla naći ponešto za sebe – zabaviti se, ali i nešto naučiti.

Svaki je broj imao rubriku *Odgoj djece* u sklopu koje su obrađivane različite teme vezane uz odgoj i odrastanje djece. Časopis je obuhvaćao različite teme iz tog područja kao što su: higijena, djetetova pažnja prema okolini, lijenost, školovanje, prehrana, slobodno vrijeme, inteligencija, putovanje itd. u sklopu kojih su bili ponuđeni i razni savjeti kako postupiti u kojoj situaciji. Za potrebe sam se ovog rada bavila proučavanjem jezika tih savjeta, odnosno glagolskim oblicima kojim su izrečeni ti savjeti.

---

<sup>3</sup> Aleksandar Vojinović: „Trebam li se odreći svojih knjiga zato što me toliki čitaju?“, *Jutarnji list*, 1. kolovoza 2008.

#### 4. Uporaba poticajne čestice *neka*

Čestice „su nepromjenjiva vrsta riječi koja obično ne stoji samostalno“ (Raguž 1997: 277). Njihova je funkcija modificiranje značenja drugih riječi ili cijele rečenice te obično izražavaju stav govornika. Barić i dr. (2005) navode kako se čestice upotrebljavaju u poricanju neke tvrdnje, u pitanju je li tvrdnja istinita, za pojačanje tvrdnje ili poricanja, za izricanje nestrpljenja, želje, zadovoljstva, ravnodušnosti, dopuštenja, dojma, npr.:

1. *Je li vam hladno?* (Barić i dr. 2005: 282)
2. *Da, to je bilo tako.* (Barić i dr. 2005: 282)
3. *To se, vjerojatno, nikad neće saznati.* (Barić i dr. 2005: 282)

Prvi primjer pokazuje nam uporabu čestice *li* u pitanju je li tvrdnja istinita koje je neutralno. U drugom primjeru možemo vidjeti uporabu čestice *da* u funkciji pojačanja tvrdnje, dok se u trećem pitanju čestica *vjerojatno* upotrebljava za izricanje dojma o onome o čemu se govori.

Prema Siliću i Pranjkoviću (2007) čestice se prema sintaktičkom statusu dijele u dvije skupine. Prvu skupinu čine nesamostalne gramatikalizirane riječi koje modificiraju značenja drugih riječi, spojeva riječi ili rečenica, dok drugoj skupini čestica pripadaju one čestice koje su samostalne, a odnose se na čitavu rečenicu i modificiraju njezin sadržaj, pa se i nazivaju modifikatori (npr. *zar, barem, li*).<sup>4</sup> Nesamostalne čestice čine upitne, pojačajne, usporedne, poticajne, jesno-niječne čestice (npr. *Stajali su ne usuđujući se proći.; Da, javili su se.*)<sup>5</sup> te prezentativi (npr. *Evo, to je sve što sam htio reći!; Eto, čuli ste cijelu pričul!; Eno, još uvijek lutaju bez cilja!*).<sup>6</sup>

Silić i Pranjković (2007) među poticajnim česticama posebno mjesto daju čestici *neka*, koju povezuju s imperativom 3. lica (npr. *ona neka dođe, oni neka dođu*)<sup>7</sup> (Silić-Pranjković, 2007: 256). Osim u imperativnim oblicima čestica *neka* može stajati i s glagolskim oblicima koji u rečenicama imaju dopusno značenje ili značenje molbe, prisege, prijetnje i sl. Raguž (1997.) navodi kako se čestica *neka* regionalno može upotrebljavati i za 1. lice, ali samo u položaju veznika (npr. *Pusti me neka završim.*)<sup>8</sup>, no takva uporaba nije u skladu sa

---

<sup>4</sup> Primjeri preuzeti iz Silić, Josip; Pranjković, Ivo, 2007. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*, Školska knjiga, Zagreb, str. 253

<sup>5</sup> Ibid., str. 256

<sup>6</sup> Ibid., str. 257

<sup>7</sup> Ibid., str. 256

<sup>8</sup> Primjer preuzet iz Raguž, Dragutin, 1997. *Praktična hrvatska gramatika*, Medicinska naklada, Zagreb, str. 283

suvremenom standardnojezičnom normom jer se prema njoj u takvim se slučajevima upotrebljava veznik *da* (*Pusti me **da** završim.*)

#### 4.1. Imperativ

Silić i Pranjković (2007) imperativ definiraju kao glagolski oblik kojim se izražava zapovijed, zabrana, molba, želja, opomena itd. U suvremenome hrvatskom jeziku samo 2. lice jednine te 1. i 2. lice množine mogu imati imperativne oblike, premda ga je nekada imalo i 3. lice jednine. Uporaba imperativa kao glagolskog načina je višestruka. Raguž (1997) navodi da se imperativ s negacijom najčešće upotrebljava za zabranu i tada dolazi uz nesvršeni glagol (npr. *Zatvori vrata. – Ne zatvaraj vrata.; Donesi mi još. – Ne donosi mi više.; Pogledaj preko balkona. – Ne gledaj preko balkona.*).<sup>9</sup> Ako se uz negaciju upotrebljava imperativ svršenoga glagola, tada on ne označava neku konkretnu radnju u sadašnjosti, već ima općenito značenje (npr. *Ne reci lažna svjedočanstva.; Ne ubij.*).<sup>10</sup> U slučaju izricanja konkretnih radnji, zabrana ili preporuka da se nešto ne čini upotrebljava se oblik imperativa u konstrukciji *nemoj + infinitiv* (npr. *Nemoj mu ga dati.; Nemojte mu to reći.*).<sup>11</sup> Što se tiče živog pripovijedanja prošlih događaja, imperativom se tada u 2. licu jednine izriče relativna sadašnjost (npr. *A mi požuri k njima.; A ja onda **pođi** k njima pa ih **pitaj** što im još treba.*).<sup>12</sup>

Imperativ je dio svakodnevnog izražavanja. To je način kojim se „cijela perspektiva rečenice i teksta usmjeruje na drugo lice“ (Silić-Pranjković 2007: 194). Za izricanje imperativa u 3. licu jednine i množine „danas se rabi imperativna konstrukcija koju čini poticajna čestica *neka* i 3. lice jednine ili množine prezenta“ (Silić-Pranjković 2007: 74). Taj oblik imperativa naziva se perifrastični oblik. Ivo Pranjković i Lada Badurina (2012) navode kako su se još u 19. stoljeću mogli pronaći neperifrastični oblici imperativa za 3. lice jednine, ali danas se takva pojava smatra zastarjelom. To izričito vrijedi u situacijama u kojima subjekt u 1. licu jednine dolazi uz imperativ u drugom licu (npr. ***Umri ja, umri vas svijet.***).<sup>13</sup>

---

<sup>9</sup> Ibid, str. 192

<sup>10</sup> Ibid., Zagreb, str. 192

<sup>11</sup> Ibid., str. 192

<sup>12</sup> Ibid., str. 192

<sup>13</sup> Primjer preuzet iz Pranjković, Ivo; Badurina, Lada, 2012. *Načini izražavanja imperativnosti*, Bosanskohercegovački slavistički kongres I, Zbornik radova, knjiga 1 (*Lingvistika*), Slavistički komitet, Sarajevo, str. 621

## 4.2. Preoblika poticaja u gramatičkom ustrojstvu rečenice

Sintaksa je dio gramatike koji opisuje rečenično ustrojstvo, odnosno u njoj se izlažu pravila o slaganju riječi u rečenice. Najmanja jedinica kojom sintaksa barata jest riječ, koja sama ili s drugim riječima tvori rečenicu. Rečenica je u sintaksi temeljna jezična jedinica (Barić i sur. 1997: 391). Sintaktički se odnosi najčešće opisuju kao promjene koje se izvršavaju na određenim rečenicama prema točno određenim pravilima. Takve promjene nazivaju se preoblikama. Takve rečenice kada se povezuju u diskurs imaju svoj polazni i svoj preobličen oblik (Katičić 2002: 139). Među njima se, u izrazu i sadržaju, uspostavlja sukladan odnos (Barić i dr. 1997: 394). Postoji nekoliko različitih preoblika kojima se preoblikuje ustrojstvo rečenice nezavisno od diskursa. Radoslav Katičić (2002) navodi kako te preobliske mogu ostaviti rečenično ustrojstvo nepromijenjenim, a da pritom čuvaju sve odnose u njemu i preoblikuju mu jedino značenje. U drugom slučaju preobliske mijenjaju rečenično ustrojstvo, ali pritom značenje ostaje nepromijenjeno. Preobliske koje mijenjaju rečenično značenje, a odnose u ustrojstvu ostavljaju nepromijenjenima su nijekanje, pitanje, usklik i poticaj. Preobliske koje ne mijenjaju rečenično značenje, ali mijenjaju ustrojstvo su pasiv i obezličjenje (Katičić 2002: 139).

Katičić (2002) za preobliku poticaja kaže da je to „preoblika koja zahvaća čitavo rečenično ustrojstvo. Njome se rečenični izričaj, kakav je sadržan u tom ustrojstvu, izriče kao poticanje da se izvrši ili bude. Time se rijek izriče kao pomišljen ili hipotetičan“ (Katičić 2002: 154) Preobliku poticaja obilježavaju poticajne čestice *neka* i *da*, koje se dodaju predikatu rečenice, a za izricanje se poticaja često upotrebljava usklična intonacija, pa se poticajno preobličenoj rečenici može dodati i uskličnik. Osim poticajnih čestica poticajna se preoblika može oblikovati na način da se predikat ishodišne rečenice stavi u infinitiv te na taj način predikat u infinitivu postaje poticajni predikat.

Katičić (2002) ističe da kad se za poticajnu preobliku upotrebljava čestica *neka*, poticanje dolazi u prvi plan, dok pomišljenost i hipotetičnost ostaje u drugom redu (npr. *Neka kuka kano kukavica.*; *Neka čovik uči.*; *On neka blagoslovi oružje.*).<sup>14</sup>

## 4.3. Imperativnost u časopisu *Ženski list*

Proučavajući izricanje savjeta za odgoj djece u časopisu *Ženski list*, naišla sam na mnogobrojne primjere imperativnosti, ali i na primjere preoblikovanja gramatičkog ustrojstva rečenice u poticajni oblik.

---

<sup>14</sup> Katičić, Radoslav, 2002. *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti: Nakladni zavod Globus, Zagreb, str.154

- Imperativ u 2. licu jednine / množine
  1. *Nemojte nikad siliti djecu, da uče odmah poslije objeda. (Ženski list, 1. travnja, 1933., str. 44)*
  2. *Aludirajte kod svojih kćerkica na njihovu savjest. (Ženski list, 1. ožujka 1936., str. 34)*
  3. *Djecu opomenite jednom! (Ženski list, 1. prosinca 1936., str. 36)*
  4. *Probudi u djetetu osjećaj časti i obećaj mu za napredak u učenju nagradu. (Ženski list, 1. svibnja 1937., str. 34)*
  5. *Pusti dijete da samo postavi svoj stol. (Ženski list, 1. prosinca 1937., str. 35)*
  
- Poticajni oblik imperativa (usp. i primjere na Slici 1).
  1. *Neka mlade djevojke upamte: valja im čitati da se mogu u životu snaći. (Ženski list, 1. svibnja 1933., str. 38)*
  2. *Tu neka dijete samo bude gospodarom, neka ono samo izabire što će posaditi. (Ženski list, 1. lipnja 1933., str. 36)*
  3. *Od ranog djetinjstva neka se djecu nauči poštivati cvijeće i biljke u loncima na prozoru ili balkonu. (Ženski list, 1. lipnja 1933., str. 36)*
  4. *Odgoj valja upravljati ovim smjerom: Neka mališ prevali svoj teški put preko praga sam. Neka sam upravlja žlicu k ustima, neka bježi vrtom, samo neka si obuče cipele, zakapča svoju haljinicu, zalijeva cvijeće, mete sobu i briše prah. (Ženski list, 1. kolovoza 1933., str. 39)*
  5. *Neka dijete radi, neka se kreće, neka se razvija u svojoj igri samo pod kontrolom, ali nikako pod neprestanim pomaganjem. (Ženski list, 1. srpnja 1934., str. 33)*
  6. *Bolje je neka se uklone škare prije, nego bi ih dijete uzelo. (Ženski list, 1. travnja 1935., str. 31)*
  7. *Neka se proskače i umori tada će brzo i slatko usnuti, a drugi dan ne će biti tromo i lijeno. (Ženski list, 1. travnja 1936., str. 38)*
  8. *Neka se dijete potsjeti na cilj koji mora postići, na novčane žrtve, vrijeme i sve ostalo što roditelji dnevno za njega prinose. (Ženski list, 1. svibnja 1937., str. 34)*
  9. *Neka dijete samo grabi iz zdjele i stavlja u svoj tanjur. (Ženski list, 1. prosinca 1937., str. 35)*

10. *Neka sjedi za stolom zajedno sa odraslima ako to želi.* (*Ženski list*, 1. prosinca 1937., str. 35)

U navedenim su primjerima prikazane konstrukcije imperativa za 2. i 3. lice jednine i množine. U primjerima za 2. lice izraženi savjeti upućeni su izravno roditeljima (točnije, majkama) te ih navode pravilan odnos prema djeci. Majke se izravno upućuje na koji način bi trebali postupati sa svojom djecom. U primjerima za 3. lice savjeti su izraženi na način da se odnose na dijete, međutim i takvi savjeti su zapravo upućeni majkama. Iz primjera *Neka dijete samo grabi iz zdjele i stavlja u svoj tanjur* (*Ženski list*, 1. prosinca 1937., str. 35) vidimo da se izrečeni savjet odnosi na to kako bi se dijete trebalo ponašati u određenom trenutku. Palašić-Zbašnik (2016.) navode kako se zapovijedi u 3. licu odnose na neku treću osobu, a ne na osobu kojoj je savjet upućen. Tako je ovdje savjet upućen majkama, a njihova zadaća je da to prenesu na dijete.

Uporabom imperativa želi se potaknuti nekoga na određenu radnju ili da se ta radnja prekine. U takvim slučajevima razlikujemo jesne i niječne imperATIVE. Svi navedeni primjeri iz *Ženskog lika* su jesni. Jedini je pronađen primjer niječnoga imperativa rečenica *Nemojte nikad siliti djecu, da uče odmah poslije objeda* (*Ženski list*, 1. travnja, 1933., str. 44). Ovakva uporaba niječnog imperativa ne predstavlja očekivanje prekida neke trenutne radnje, već se odnosi na općenite radnje u budućnosti. Željka Brlobaš (2010.) navodi kako se u hrvatskome jeziku za izražavanje imperativnosti češće upotrebljavaju svršeni oblici glagola od nesvršenih. To vidimo i u navedenim primjerima (npr. *Djecu opomenite jednom!; Pusti dijete da samo postavi svoj stol.*), iako bi prikladnija bila uporaba nesvršenih glagola (npr. *Djecu opominjite jednom!; Puštaj dijete da samo postavi svoj stol.*) jer se radi o savjetima koji se ne odnose na trenutnu radnju, nego za ostvarivanje tih radnji u budućnosti općenito. Prema Brlobaš (2010.) nesvršeni su glagoli u izricanju imperativnosti prikladniji i zato što oni mogu izražavati pozitivnu uljudnost, familijarnost ili neuljudnost, ovisno o tome je li radnja na koju se navodi ugodna ili neugodna, dok uporaba svršenih oblika glagola uvijek izražava neuljudnost. Savjeti podrazumijevaju pozitivnu uljudnost s obzirom na to da „sugovorniku ostavljaju otvoren prostor da na njih odgovori negativno“ (Karlić – Klarić 2015). Na primjer, iz navedenog savjeta *Aludirajte kod svojih kćerkica na njihovu savjest* (*Ženski list*, 1. ožujka 1936., str. 34) primatelj savjeta može ali i ne mora prihvatiti ono što se njime izriče.

Prilikom izricanja savjeta vrlo je važno paziti kako će taj savjet biti izrečen. Kod osobe kojoj dajemo savjet ne želimo izazvati nikakvu neugodu, nego upravo suprotno. Savjeti izrečeni s imperativom u 2. licu mogu nam se doimati dosta grubo i nametljivo, a to nije ono

što želimo postići kada nekoga savjetujemo. Davanje savjeta možemo shvatiti i kao davanje prijedloga nekome što bi mogao ili trebao učiniti. Kako će netko kome smo uputili savjet u konačnici postupiti, o tome odlučuje osoba sama. Savjetovanjem nikako ne bi trebali nametati nekome svoju volju, a upravo takav dojam može ostaviti uporaba imperativa u 2. licu takvim prilikama. Katičić (2002.) navodi kako izricanjem imperativnosti u 3. licu i uporabom poticajne čestice *neka* u prvi plan dolazi poticaj da se nešto izvrši, a ne naredba. To je upravo ono što se od savjeta i očekuje, poticanje nekoga na nešto što bi mu moglo biti od koristi te su zato takvi oblici imperativnosti u izricanju savjeta i mnogo češći.

## Odgoj djece:

### Važne zapovjedi u modernom odgoju djece

Svjetska liječnica Alica Friedmann preporuča za odgoj djece ove savjete:

Pusti dijete da samo postavi svoj stol.

Pusti da samo opere prije jela ruke.

Pusti ga da samo donese na stol svoje jelo.

Neka dijete samo grabi iz zdjele i stavlja u svoj tanjur.

Neka sjedi za stolom zajedno sa odraslima ako to zaželi.

Ali nikada ga ne pozivaj, da jede iz tvog tanjura ili s tvojom žlicom.

Priušti sebi i djetetu mir za vrijeme ručka.

Nagovori i okolinu, da za vrijeme jela ostavi dijete na miru.

Nemoj ga hraniti čim uzmogne sam držati žlicu, makar ide polaganije.

Nemoj kod jela pričati nikakve priče, niti udešavati igre.

Pohvali svaki napredak djeteta.

Pomozi mu, da ono to ne primijeti.

Ostavi dijete da samo svojim trudom steče spretnost.

Nemoj mu sve pokazivati.

Pregledaj kadkad njegove pogriješke.

Bolje je imati prijav stolnjak, nego nervozan želudac djeteta.

Bolje je imati razbijen tanjur, nego da grdimo dijete kod jela.

Prkosno, zaplašeno i nesamostalno dijete uvijek je mnogo gore, nego čitav tucet razbijenih tanjura.

Budi suzdržljiva u prekoravanju.

Hvali dijete kadgod traži njegovo samopouzdanje.

Hvali stvarno! »Ti danas jedeš drago dijete mnogo ljepše nego jučer«.

»Ti već jedeš sasvim kao odrasli«.

Katkada pohvali dijete prije vremena, samo da ga time ohrabriš.

Napredak će opravdati tvoju pohvalu.

Nemoj kažnjavati kod jela.

Nemoj djetetu uskraćivati nikakvo jelo.

Ako je dijete ostavilo jelo ne mari za to, jer to još nije nikada ozbiljno naškodilo ni jednom djetetu.

Sila, jad i scene mogu dijete dovesti do toga, da se uroti protiv tebe.

Nedaj djetetu prilike da te zbog jela učini svojim robom.

Ne ostani sjediti pored djeteta i ne govori mu: Dok ne pojedeš neću se udaljiti, neću te ostaviti u miru, ne smiješ prije ustati od stola i ne smiješ početi šetati.

Daj da dijete kod stola misli i na što ugodno.

Daj da ti veća djeca pomažu kod pružanja zdjele.

Nemoj očajavati već će ti uspjeti ali konačno ne moraš svaki dan baš ti imati pravo!

Odluči se, hoćeš li biti prijatelj svoga djeteta, ili rob njegova želuca?

Kaži: ostavi ako ti ne prija!

I biti ćeš ugodno iznenađena, kada vidiš, da dijete i samo lijepo dalje jede.

## Zdravstvo:

### Sunce zaštitnik zdravlja

Engleska bolest ili rahitis prouzrokuje kod djece razna oboljenja kostiju i njihovo iskrivljenje. Danas se više ni izdaleka ne vidi toliko djece sa krivim nogama kao nekoć. Liječnici su ustanovili da je engleska bolest zadnje vrijeme znatno spala.

Jeđan poznati kirurg tvrdi da su ovo čudo proizvele banane i naranče kojima je srednja Evropa upravo poplavljena. Sunčana snaga i ljekovitost koja se nagomilala u ovim plodovima vrućih zemalja izvršno nam dolazi u zimskim i ranim proljetnim mjesecima, kada kod nas još nema sunca ni živežnih namirnica bogatih vitaminima.

Slika 1. Važne zapovjedi u modernom odgoju djece (Ženski list, 1. prosinca 1937., str. 35)



## 5. Glagoli htijenja

Barić i sur. (2005) glagole htijenja navode kao glagole kojima se izriče da netko nešto hoće. U te glagole spadaju glagoli *htjeti*, *odlučiti (se)*, *željeti*, *poželjeti*, *priželjkivati*, *žudjeti*, *čeznuti*, *voljeti*, *odbijati*, *otklanjati*, *ograditi se* i dr. Dok neki od tih glagola (npr. *moći*, *smjeti*) označavaju moguće slobodno ostvarivanje, drugi upućuju na postojanje nekog ograničenja u takvom ostvarivanju. Takvi su glagoli *morati* i *trebati*, vrlo česti u savjetima, pa i u onima u *Ženskom listu*.

### 5.1. Glagoli *morati* i *trebati*

Prema *Gramatici hrvatskoga jezika* (Silić – Pranjković 2007) glagoli *morati* i *trebati* ubrajaju se u modalne glagole, koji ne služe za označavanje konkretne radnje, već da bi se modificirala neka druga radnja. Takvim se glagolima uspostavlja modalni odnos između subjekta i radnje koja je označena samoznačnim glagolom. Modalni glagoli u rečenici ne mogu stajati samostalno, odnosno sintaktički je i strukturno nužno da uz njih dolazi dopuna koja može biti u obliku glagola u infinitivu ili u obliku konstrukcije *da + prezent*. U pojedinim se gramatikama hrvatskoga jezika može naići na podjelu modalnih glagola na modalne glagole u širem i u užem smislu. Modalni glagoli u širem smislu označavaju govorenje, mišljenje, osjećanje, percipiranje i sl. (npr. *znati*, *umjeti*, *imati*, *željeti*, *plašiti se*)<sup>15</sup>, dok se oni u užem smislu odnose na odnos prema nekoj radnji (npr. *htjeti*, *morati*, *trebati*, *smjeti*, *moći*)<sup>16</sup>. Glagoli *morati* i *trebati* ubrajaju se u kategoriju modalnih glagola u užem smislu.

---

<sup>15</sup> Primjeri preuzeti iz Silić, Josip; Pranjković, Ivo, 2007. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*, Školska knjiga, Zagreb, str. 186

<sup>16</sup> Ibid., str. 185

## 6. Izrične rečenice s veznikom *da* i glagolima *morati* i *trebati*

Prema Dragutinu Ragužu (1997) izrične rečenice pružaju objašnjenje sadržaja glagola u glavnoj rečenici u položaju objekta ili subjekta te sadržaj imenice, pridjeva ili priloga. Katičić (2002) navodi kako se uvrštavanjem izričnih rečenica najčešće proširuje značenje pokaznim zamjenicama koje imaju funkciju izravnog objekta (npr. *Učitelj nam je rekao to.*).<sup>17</sup> Barić i sur. (2005) izrične rečenice definiraju kao zavisne rečenice koje se uvrštavaju u glavnu kao dodatni sadržaj neke riječi. Izrične rečenice uvrštavaju se u glavne uz pomoć veznika *da*, *kako*, *gdje* i *e*. Veznik *e* stilski je obilježen i karakterističan za starinski izričaj te se ne upotrebljava u neutralnom hrvatskom jeziku (npr. *Zbori mlada e ih doma nema.; Bih rekao e si junak dobar.*).<sup>18</sup> (Katičić 2002). Prema mjestu na koje se uvrštavaju u glavnu rečenicu mogu biti subjektne i objektne. Takve su rečenice naziv dobile po tome što najčešće dolaze uz glagole govorenja, ali Raguž (1997) navodi kako mogu doći i uz glagole opažanja, mišljenja, zbivanja, događanja, htijenja i dr., kojima se općenito prenosi ili prima poruka (npr. glagoli opažanja, mišljenja, shvaćanja: *vidjeti, pipati, primijetiti*; glagol događanja: *dogoditi se*; glagoli htijenja: *htjeti, željeti, morati, trebati*).<sup>19</sup> Katičić (2002) kao jednu od funkcija izričnih rečenica s veznikom *da* navodi uvrštavanje uz pokazne zamjenice koje kao subjekt ili objekt stoje uz glagole kojima se izriče htijenje. Glagoli htijenja izriču da netko nešto hoće, ali javljaju se i oni koji izražavaju neko ograničenje slobodnog ostvarivanja (npr. *morati, trebati, valjati, imati*).<sup>20</sup> A takvi su, između ostalih, glagoli *morati* i *trebati* (npr. *Mora da oprosti.; Prije te kazne treba delikventa da pregleda liječnik.*).<sup>21</sup>

### 6.1. Uporaba konstrukcije *mora/treba + da* u časopisu *Ženski list*

U rubrikama *Odgoj djece* časopisa *Ženski list* uporaba glagola *morati* i *trebati* vrlo je česta. To nije iznenađujuća činjenica jer su te rubrike posvećene savjetima roditeljima vezano uz načine na koje bi trebali odgajati svoju djecu. Savjeti su često strukturirani uporabom glagola *trebati* ili *morati*. Tako je slučaj i u *Ženskom listu*, a uporabom ovih glagola upotrebljavaju se i izrične rečenice s konstrukcijom *mora/treba + da*.

<sup>17</sup> Primjeri preuzeti iz Katičić, Radoslav, 2002. *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti: Nakladni zavod Globus, Zagreb, str. 325

<sup>18</sup> Ibid., str. 357

<sup>19</sup> Primjeri preuzeti iz Raguž, Dragutin, 1997. *Praktična hrvatska gramatika*, Medicinska naklada, Zagreb, str. 416-423

<sup>20</sup> Primjeri preuzeti iz Katičić, Radoslav, 2002. *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti: Nakladni zavod Globus, Zagreb, str. 343

<sup>21</sup> Ibid., str. 343

- Izrične rečenice s konstrukcijom *mora + da*
  1. *Već u prvim danima škole, majka mora da vodi nadzor nad djetetom, koje polazi u školu. (Ženski list, 1. rujna 1932., str. 34)*
  2. *Dijete mora da se već u nježnoj dobi postavi na „vlastite noge“ i ne bude nikada ovisno od drugih. (Ženski list, 1. kolovoza 1933., str. 39)*
  3. *Takav mališ mora da se odijeva, nosi svoje stvari, priredjuje za drugi dan odijelo itd. (Ženski list, 1. srpnja 1934., str. 33)*
  
- Izrične rečenice s konstrukcijom *treba + da*
  1. *Otac treba da bude prijatelj svojem sinu, a mati prijateljica svojoj kćeri. (Ženski list, 1. siječnja 1932., str. 33)*
  2. *Primjena nagrade i kazne treba da bude pomoćno sredstvo koje dovodi dijete do samoodgoja. (Ženski list, 1. kolovoza 1934., str. 32)*
  3. *Tu treba da škola i dom pokažu svoju saradnju. (Ženski list, 1. veljače 1936., str. 29)*
  4. *Ako imate djecu za koju držite da ih je teško odgajati tada treba da najprije ispitajte sami sebe: da li ste vi uvijek gospodar sebe? (Ženski list, 1. prosinca 1936., str. 36)*
  5. *Sa dvije godine treba da je mliječno zubalo potpuno razvijeno. (Ženski list, 1. svibnja 1934., str. 35)*
  6. *Zato treba da dijete što više prepustimo samo sebi, da mu ne namećemo nepotrebne naše pomoći. (Ženski list, 1. siječnja 1933., str. 43)*
  7. *Majka treba da misli i na to, pa će ona sama od vremena do vremena djeci ispričati kakvu priču, pročitati štogod lijepoga ili im pokazati kakve krasne slike. (Ženski list, 1. listopada 1937., str. 34)*
  8. *Kod takve djece treba da odgoj djeluje u tome smislu da im vraća vjeru u same sebe, da im se budi hrabrost i da im se teškoće i životna borba ne prikazuju u tamnim bojama, nego naprotiv. (Ženski list, 1. veljače 1937., str. 32)*

Kada nekome dajemo savjet, želimo ga uputiti na nešto što bi mu možda moglo pomoći, no s time mu ne naređujemo da to i treba napraviti. Upravo zato se prilikom savjetovanja puno češće koristi glagol *trebati* nego glagol *morati* te je i u časopisu *Ženski list*

mного lakše naći primjere koji su izrečene s glagolom *trebati* nego onih s glagolom *morati*. Raguž (1997) navodi kako se ovi glagoli mogu upotrebljavati u izričnim rečenicama kako bi se prenijela poruka nekome kako bi trebalo postupati u određenoj situaciji, kao što i jest u navedenim primjerima koji predstavljaju upute roditeljima kako postupiti u odnosu s djecom u određenim situacijama.

Uporaba glagola *morati* i *trebati* imaju različitu intonaciju. Ako kažemo nekome da se nešto mora, to zvuči puno važnije nego ako upotrijebimo glagol *trebati*. Nešto što se mora je nešto što je neizbježno, ne može se a da se to ne učini. U primjeru *Takav mališ mora da se odijeva, nosi svoje stvari, priredjuje za drugi dan odijelo itd.* (*Ženski list*, 1. srpnja 1934., str. 33) upotrijebljen je glagol *morati* jer su sve navedene radnje nužne: dijete ne može hodati neodjeveno, ne može ići u školu bez stvari. Glagol *morati* upućuje na važnost onoga što se nalaže, no može savjet pretvoriti u nametanje nekome nečega što bi trebao napraviti. Ako umjesto glagola *morati* upotrijebimo glagol *trebati*, naredba se pretvara u savjet ili sugestiju o kojoj osoba kojoj je savjet upućen može razmotriti. Iz primjera *Zato treba da dijete što više prepustimo samo sebi, da mu ne namećemo nepotrebne naše pomoći.* (*Ženski list*, 1. siječnja 1933., str. 43) vidimo da bi bilo dobro da pustimo dijete da reagira bez naše pomoći u određenim situacijama, međutim to nije nužno i nitko nam ne može odrediti u kojoj situaciji ćemo priskočiti djetetu u pomoć. Isto je i s primjerom *Primjena nagrade i kazne treba da bude pomoćno sredstvo koje dovodi dijete do samoodgoja.* (*Ženski list*, 1. kolovoza 1934., str. 32). Ovaj savjet upućuje na to da bi u odgoju trebalo primjenjivati metode nagrada i kazni, ali se to ne mora jer postoje različiti načini i metode koji se mogu primjenjivati u odgoju te svaki roditelj ima pravo odabrati onaj koji se njemu čini kao najbolji.

Dakle, u časopisu *Ženski list* mnogo je lakše bilo pronaći savjete koji su izrečeni glagolom *trebati* nego one s glagolom *morati*. Razlog tome je taj da se većina izrečenih savjeta odnosi na usmjeravanje roditelja na to kako bi se trebali odnositi prema djeci u određenim okolnostima, no ostaje im izbor da ne postupe na taj način nego na neki drugi koji je za njih prikladniji, jednako tako dobar, a nije im savjetovan. Ako je savjetom izrečeno *Otac treba da bude prijatelj svojem sinu, a mati prijateljica svojoj kćeri.* (*Ženski list*, 1. siječnja 1932., str. 33), to ne znači da nije moguće da otac bude prijatelj kćeri, a majka sinu.

## 7. Zaključak

U časopisu *Ženski list* savjeti vezani uz odgoj djece rabe se različite mogućnosti iskazivanja savjeta. Među najčešćim su oblicima savjeti izrečeni u obliku poticajne preoblike gramatičkog ustrojstva s poticajnom česticom *neka*. Osim toga, često je izricanje savjeta uporabom imperativa, ali i izricanja savjeta u obliku izričnih rečenica s veznikom *da* i glagolima htijenja, u ovom slučaju glagolima *morati* ili *trebati*.

Poticajna čestica *neka* ističe se od svega navedenog po svojoj učestalosti. To i nije iznenađujuća činjenica jer ona može stajati kao dio strukture imperativa ili s glagolskim oblicima koji u rečenicama imaju dopusno značenje ili značenje molbe. Svaki od navedenih primjera uporabe čestice *neka* može se pronaći u konstrukcijama rečenica kojima se izriču savjeti.

Proučavajući savjete u *Ženskom listu* primijetila sam kako je češća uporaba glagola *trebati* nego glagola *morati*. Savjeti koji su ponuđeni u navedenom časopisu odnose se na usmjeravanje roditelja (primarno majki, kao ciljne publike ovoga časopisa) u postupanju s djecom, ali im se ništa ne nameće, već im se ostavlja sloboda izbora u kojem oni odlučuju što je najbolje za njihovo dijete. Uporaba glagola *morati* prisutna je u onim savjetima koje je nužno slijediti ili onima za koje je iznimno važno da se slijede. S obzirom na različite mogućnosti kojima se savjeti mogu izreći, vrlo je važno paziti na koji način ćemo oblikovati savjet kada ga nekome želimo dati. Potrebno je obratiti pažnju na stupanj uljudnosti koji je usmjeren prema osobi kojoj dajemo savjet (Karlić – Klarić 2015). Ovisno o stupnju uljudnosti uporaba imperativa može varirati od zapovijedi do savjeta, a pružajući savjet ne želimo ostaviti dojam da nekome nešto zapovijedamo. Upravo se zato u *Ženskom listu* nalazi najviše savjeta izrečenih imperativom u 3. licu s poticajnom česticom *neka*, kao i onih oblika u kojima se upotrebljava glagol *trebati*.

## 8. Literatura i izvori

1. Barić, Eugenija; Lončarić, Mijo; Malić, Dragica; Pavešić, Slavko; Peti, Mirko; Zečević, Vesna; Zinka, Marija, 2005. *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb
2. Brlobaš, Željka, 2010. *Glagolski vid i imperativ u slavenskim jezicima (Rossana Benacchio: Vid i kategorija vežljivosti v slavlanskom imperative: Sravnitel'nyj analiz, Slavische Beiträge, Bd. 472, Verlag Otto Sagner, München – Berlin, 2010., Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje 36/2, Zagreb, str. 439-443.*
3. Jurić-Zagorka, Marija, 1932. – 1938. *Ženski list: za modu, zabavu i kućanstvo*, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u zagrebu: Hrvatska kulturna baština, Zagreb
4. Karlić, Virna; Klarić, Kornelija, 2015. *Sredstva i načini izražavanja imperativnosti : pragmatička perspektiva*, Filološke studije , 2 (2015); str. 327-342.
5. Katičić, Radoslav, 2002. *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti: Nakladni zavod Globus, Zagreb
6. Novak, Slobodan Prosperov, 2003. *Povijest hrvatske književnost: od Bašćanske ploče do danas*, Golden marketing, Zagreb
7. Palašič, Nikolina; Zbašnik, Tihana , 2017. *Imperativnost između gramatičke zadanosti i komunikacijske uljudnosti*, u *Poznanskie studia slawistyczne*
8. Pranjković, Ivo; Badurina, Lada, 2012. *Načini izražavanja imperativnosti*, Bosanskohercegovački slavistički kongres I, Zbornik radova, knjiga 1 (*Lingvistika*), Slavistički komitet, Sarajevo
9. Raguž, Dragutin, 1997. *Praktična hrvatska gramatika*, Medicinska naklada, Zagreb
10. Sapunar, Marko, 2000. *Osnove znanosti o novinarstvu*, Naprijed, Zagreb
11. Silić, Josip; Pranjković, Ivo, 2007. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*, Školska knjiga, Zagreb

### Mrežni izvori

- Miles, Maja, 2013. *Za odgovorno građanstvo*, [http://www.zenska-mreza.hr/Aktivnosti/maja\\_miles.htm](http://www.zenska-mreza.hr/Aktivnosti/maja_miles.htm) (pristupljeno: 11. kolovoza 2018.)
- *Stare hrvatske novine*, portal digitaliziranih novina, <http://dnc.nsk.hr/newspapers/LibraryTitle.aspx?id=c0c31c8e-0793-48cb-97e0-2eb0e36f718e> (pristupljeno: od 10. kolovoza do 01. rujna 2018.)
- Vojinović, Aleksandar, 2008. *Trebam li se odreći svojih knjiga zato što me toliki čitaju?*, Jutarnji list, 1. kolovoza 2008., <https://www.jutarnji.hr/arhiva/trebam-li-se->

[odreci-svojih-knjiga-zato-sto-me-toliki-citaju/3881553/](https://odreci-svojih-knjiga-zato-sto-me-toliki-citaju/3881553/) (pristupljeno: 11. kolovoza 2018.)

## **9. Popis slika**

|   |    |
|---|----|
| <i>Slika 1. Važne zapovijedi u modernom odgoju djece</i> .....        | 15 |
| <i>Slika 2. Odgoj djece: Kako uči dijete govoriti</i> .....           | 24 |
| <i>Slika 3. Odgoj djece: Odgajajući dijete – odgajaj sebe</i> .....   | 25 |
| <i>Slika 4. Odgoj djece: Smiju li djeca kod stola govoriti?</i> ..... | 26 |
| <i>Slika 5. Odgoj djece: Bojažljivo dijete</i> .....                  | 27 |
| <i>Slika 6. Odgoj djece: Djeca i kišni dani</i> .....                 | 28 |



## 10. Prilozi

### Prilog 1.

Istraživački materijal: časopis *Ženski list* – primjeri članaka o odgoju djece

32

nikad ne umire; ona se vječno obnavlja. I zato je ial danas obnovljen i ima svoj trijumf. Kakoh sve nema šalova u garderobama modernih dama; od velura, lamea, vune, debelih i tankih štofova, svile i čipaka... U Zagrebu uveden je šal vezen narodnim vezom i motovima. Taj je uveden naročito po našim udrugama za učuvanje veza. Mnoge naše gospodjice i gospodje dolaze u kazališta i zabave sa svilenim šalovima u narodnom vezu, koje su vezle same.

Odgoj djece:

### Kako uči dijete govoriti

Dojenčad »govori« — internacionalno!

Sve majke bez razlike narodnosti i stazeza sa ljubavlju iščekuju i slušaju prve glasove djeteta. Sasvim je prirodno, da majka iz instinktivne i prirodjene majčine ljubavi odmah tumači te prve glasove svog djeteta i daje im važnost. Medjutim ono milo i dražesno gundjanje djeteta, ono neartikulirano gundjanje dojenčadi nije ništa drugo, do li prvi početni govor pračovjeka.

Do šestog mjeseca svako dijete svijeta, bilo da je ono Eskim ili Japanac, Englez ili Turčin — govori internacionalnim dječjim jezikom, bolje reći, glasovima, koji nesvjesno služe da razviju u djeteta organe za govor i da ih učine elastičnima. Ovaj prvi pokušaj djeteta da daje o sebi glasove, ne stoji ni u kakovoj vezi sa urođenim instinktom oponašanja onog, što dijete čuje od svoje okoline.

Dijete je primorano od prirode, da jača svoje glasovne žice i zato jednostavno gundja.

Naprotiv dječji plač i vikanje stoji uvijek u vezi sa potrebama djeteta. Zato okolina mora na to dobro paziti, jer plač znači da dijete nešto treba, da mu nešto ne dostaje. Dijete nikada ne plače bez uzroka.

Kada dijete plače, njegova okolina nastoji da ga utiša, te mu pjevucka ili govori. Kako se vremenom dijete razvija, jača se u njemu urođeni instinkt imitiranja. Naravno dijete nije svjesno toga, jer dijete nije toliko razvijeno umno, da bi ono moglo hvatiti da govore njemu, a još manje da bi ono moglo shvatiti smisao onoga što čuje. Ali djetetu oponašanje donosi radost, jer ono drži da je pogodilo ove ili one glasove koje je čulo.

Do osmog mjeseca svako dijete svijeta izreče prve dvije riječi: mama i tata. Ne treba misliti, da je dijete shvatilo smisao tih riječi. Ne! Ono je samo najčešće čulo te riječi, a pošto su one najlakše za izgovoriti, to ih dijete prvo nauči izgovoriti.

Oko prve godine dijete počinje shvaćati smisao onoga što čuje. No dijete ne shvaća sve, već samo smisao jednostavnih riječi, koje čuje najčešće. Te riječi se obično od-

2

ŽENSKI LIST

PARNA BOJADISAONA I KEM. CISTIONA

## ONDRUŠEK

### ZAGREB

PODRUŽNICE

ZAGREB: Ilica 50  
Jelačićev trg 22  
Maksimovska cesta 5

SARAJEVO: Kralja Petra 2

SUSAJK: Štrossmajerova 6.

BANJALUKA: Kralja Petra Drum 13

Iz znanosti:

### »Čudotvorne rijeke« svijeta

Priča o čudotvornosti zemlje Eldorado nije samo plod fantazije, već ona ima korjena u mnogim istinama prirode u njenom bogatstvu, šarolikosti i njenoj čudotvornoj snazi.

Američki profesor i naučenjak James Cort opisao je egzotične rijeke i njihova za lake čudotvorna sredstva. On je proputovao sve kontinente i našao da mnoge rijeke imaju čudna rijetka svojstva i sastavine. Tako je našao na granici Chile i Argentine (Južna Amerika) na rijeci Rio Agrio. Ime znači španjolski »kisela rijeka«. I zaista voda te rijeke je tako kisela kao ocat, pa ju ne može piti ni čovjek ni životinja. U donjem toku rijeke voda je tako kisela, da uopće nema uz obalu biljke, pa čak na daleko ni životinja. Gdje leži tajna ove rijeke.

Većina rijeka i izvora u prirodi koje sadržavaju u sebi kakovu kemijsku tvar (sol, sumpor ili što drugo), primaju tu tvar od minerala. Kod Rio Agrio je to drugačije: rijeka prima kiseline od biljki. Naime: u gornjem toku rijeke (gdje ona izvire) uz obalu ima mnogo drveća čije korijenje dolazi u doticaj sa vodom rijeke te se stvara drveni ocat — koji onda vodu Rio Agrio čini kiselom.

Stanovnici oko rijeke Rio Agrio došli su medjutim do korisnog pronalaska. Oni rastope malo šećera u čaši riječne vode, pa na taj način dobivaju odličnu — limunadu!

U državi Nebraska u Sjedinjenim Državama Amerike (U. S. A.) je maleno jezero čija je voda slatka, kao da ima u njoj rastopljenog šećera. Kada su prije nekoliko godina donijeli stanovnici iz obližnjih rijeka ribe, da ih oplode te da ih imaju za prehranu — opazili su da su ribe rasle neobično brzo.

U Meksiku (Centralna Amerika) na obalama jedne rijeke stoje ploče s natpisom: pušenje je zabranjeno, jer se rijeka može lako zapaliti! Rijeka teče kroz krajeve gdje su izvori petroleja — te je površina rijeke pokrivena debelim slojem petroleja, koji se lako zapali!

Indijci se kupaju u Gangesu u »svetoj rijeci« Indije, kojoj pripisuju čudotvornu moć liječenja. Evropljani su dugo vremena ismjeivali »barbarski« običaj Indijaca, dok se nije nedavno ispostavilo, da voda Gangesa sadrži veliku količinu radija — pa je prema tome ljekoviti faktor.

Neobičan je osjećaj kupati se u Mrtvom moru (u Palestini). Mrtvo more je zatvoreno, ne izlazi ni u jedan ocean. Ono sadržava tako veliku količinu soli i drugih minerala, da je voda veoma teška, teška gotovo onoliko koliko tijelo čovjeka koji se u njemu kupuje. Stoga čovjek ima osjećaj da lebdi, jer ga voda drži na površini.

U Norveškoj jedna rijeka ima tri vrste vode — to jest tri sloja vode, koja se nikad ne miješaju. Uzrok leži u tome, što ta tri sloja nisu jednako teška. Najlakša je slatka voda, to je gornji sloj; srednji sloj ima soli, a najdonji sloj sumpora.


U jezerima čija voda sadržava sumpora plivanje je nemoguće uz najveće napore. Vidimo dakle, da svojstva rijeka nijesu nikakova čuda, već su to kemijske sastavine i minerali, koji imaju ljekovitost ili bilo drugu snagu, koju su ljudi nekod ne poznavajući prirodne znanosti — nazvali »čudotvornom« moći.

nose na jela ili na njega. Pomalo dijete vezuje riječi sa slikama i predmetima, te ih najlakše zapamti. Poslije prve godine radja se u djeteta osjećaj za jezik. Vrijedno je primijetiti — a to će potvrditi svaka majka — da dijete samo stvara riječi za pojedine predmete. Veoma su česti slučajevi, da dijete dulje vremena govori riječima, koje je samo stvorilo.

U početku — oko druge godine — dijete još nema smisla za gramatiku, pa ono samo poreda riječi i ne znajući, da te riječi poredane jedna kraj druge nemaju smisla.

Dijete govori u trećem licu. Isto čine sva djeca svijeta. U trećoj i četvrtoj godini dijete počinje shvaćati jezik i njegova pravila, ali ono nije još na čisto sa teorijom.

Znanje jezika i smisao za jezike nije nešto prirodjeno, već je to instinkt za oponašanje i želje da nas razumije okolina, u koju smo dospjeli. Ne treba medjutim misliti, da se dojenčad razumije međusobno. Čak ni blizanci ne znaju i ne shvaćaju što govore.



### DJEČJE BRAŠNO

## NESTLE

lahko probavljiva hrana

Slika 2. Odgoj djece: Kako uči dijete govoriti, (*Ženski list*, 1. svibnja 1932., str. 32)



## Razumna i njegovana gospodja

upotrebljava za svoju dnevnu intimnu njegu samo

**ISLA SPÜLSALZ**

Miomirisna, prirodna sol, koja pouzdano njeguje i štiti. Budite oprezni i pazite kod kupnje, da dobijete doista pravi omet **ISLA-SPÜLSALZ**.

Za Jugoslaviju: **HIG. FARM. LABORATORIJ PARACELSUS K. D., ZAGREB**

Odgaj djece:

### Odgajajući dijete — odgajaj sebe

Jedno je pravilo u uzgoju djece kod svih pedagoga jedinstveno: naime da djecu odgojimo duhovno i tjelesno zdravim, čestitim i poštenim ljudima. Inače se međutim mnogo istrošilo snage u raspravljanju i filozofiranju o metodama odgoja, da se postigne taj rezultat. U tom međutim nisu pedagozi nikako istovjetni, nego naskroz oprečni. Teoretičari kao i metodičari svih smjerova odgoja djece preporučuju i obrazilu dokazuju ispravnost svojega smjera. Svjetsko je tržište prepuno uzgojne literature, to dokazuje, koliko je uzgoj djece važna funkcija našega životnog djelovanja. Jedno od najvećih čovjekovih djela i dužnosti roditelja jest uzgojiti svoje dijete, da uzmožne živjeti kao vrijedna jedinica i vrijedan član društva i da u okviru ovih vrijednota nadje svoju ličnu sreću.

Novo doba u socijalnom pogledu stavlja novih zahtjeva na odgojitelja. Ljudi odgojeni po starim formulama ne bi mogli da se kreću u novim prilikama, naročito djevojkama. Moralne kvalitete čovjeka ostaju međutim iste. Pojam poštenja, morala, čestitosti, plemenitosti i krijeposti ostao je isti.

Da li se netko prihvati ove ili one metode odgoja glavni je temelj svemu ipak: dobar primjer. Tko uzgaja drugog mora mu najprije prednjačiti. Ono što želi da mu usadi u dušu riječima mora posvetiti sam svojim činima. Djetetova je pažnja osjetljiva kao seizmograf. Prima svaki i najsitniji drhtaj. Odmah opazi da smo nešto učinili što je u opreci s onim, što smo ga učili i prikazivali mu vrhuncem dobra. Dijete vidi sve strožnije i jasnije od nas, opaža naše pogriješke bolje od starijih, koji su s nama. Mi i ne slutimo, kako dijete promatra naše čine, kako ih analizira i kritizira, kritički razmišlja o našim riječima i uspoređuje ih s našim činima, kretnjama i sa svim onim, što radimo kad nas nitko ne vidi do samog djeteta. Vrlo se varaju i majke i očevi, kad misle da ih malo dijete ne zapaža i da mogu pred njim govoriti što ih volja, jer ono se igra i ne pazi. Međutim je djetetova pažnja vječno budna sila, kojoj nikad ništa ne uz-

miče. Dijete se igra i zabavlja bilo čime, ali tek što čuje da netko progovara i netko je nekud krenuo, nešto poduzima, pažnja je djetetova u času sa svom prisebnošću tu, da prati sve što čuje i vidi. Zato su i djeca tako ljubopitna (na oko) jer ih njihova pažnja nuka, da sve čuju i vide, sve slušaju i kritiziraju. A dijete kritizira i onda kad ne izriče to svoje kritičko mnijenje. Ono ima svoj duševni svijet često vrlo povučen, i u taj svijet naslaže svoje dojmove, svoje misli, kritike i zaključke, što ih je pokupilo od onih, koji su mu najbliži. Mnoga djeca te svoje zalibe dojmova i kritika nikada ne izriču odmah na mjestu, nego tek po katkada čujemo od njih stvari, koje nas onda zapanjuju i mislimo da ih je dijete

Razno

### Zanimive pojave u spavanju

Mnogi se ljudi tuže na besanicu i htjeli bi da saznaju, u kojem bi zapravo položaju trebao čovjek ležati, da dobro spava. Liječnici su se pozabavili ovim pitanjem i iznesli su cio niz prijedloga i zabrana. Izgleda doduše, da je ležanje na leđima kod spavanja najprirodnije, jer u tom položaju leži i dojenčad. Ipak ovaj položaj valja izbjegavati. Tim se naime malo podražuje leđna moždina i dolazi do smetnje u živčanom sistemu. Posljedica: ružni i nemirni sni. Uopće nije shodan nikakav nategnuti ili prisiljeni položaj. Obratno ovom je malo skvrčeno neprisiljeno ležanje. Ali zbog svinutog položaja hrptenice usporeno je rastenje, a čovjek se osim toga i odviše nauči na taj položaj, pa se i budan pognuto drži. Spavanje na lijevoj strani nije dobro zbog raznih fizioloških i psiholoških razloga. Srce je stisnuto težinom tijela. Želučani vodovi su također stisnuti. Psihološki je uzrok sasvim jednostavan. Zbog dobre resonancije kucaji se srca jače čuju na lijevo uho, pa nam se u snu čini, da imamo lupanje srca. Ležimo li na desnoj strani, neke važne žiljezde ne mogu redovito obavljati svoje funkcije. Preostaje još ležanje na trbuhu, ali tko će tako dugo ležati na trbuhu? Osim toga se ne može pravilno disati.

U posljednje vrijeme se mnogo istraživalo na tom polju i točno se ustanovilo, da se sama priroda pobrinula za to, da čovjek ne štetuje kod spavanja. Filmovanjem spavajućih ljudi ustanovilo se, da većina zdravih spavača promjeni položaj za vrijeme jedne noći (8 sati) 20

negdje čulo, a zapravo je to odraz onoga, što smo sami u njemu probudili.

Svaki odgojitelj djece imade dužnost, da neprestano pazi kako će svoje nauke i pouke potvrditi i svojim činima. Zato moraju vazda biti oprezni i paziti — na sebe. Paziti što rade, što govore, kako se ponašaju, riječju kako žive, a to znači da uporedno s djecom treba da odgajaju sami sebe.

Tako je isto i sa odgojem. Odgajaj dijete, poučavaš ga, upravljaš dobrim putem — valja dakle paziti da te dijete ne zateče da silaziš s onog puta, koji si označio plemenitim. Ova vječna pažnja da bude u skladu sa svim dobrim naukama odgoja znači, opaziti, zapažati, istraživati svoje loše strane i skretati od njih, da uzmožne dati djetetu dobar primjer. Dakle odgajajući dijete moramo odgajati — sebe. Odgoj djece obvezuje najprije odgojitelja da bude — dobro odgojen, da mu dijete uzmožne vjerovati.

do 45 puta. Neki položaji se zadržavaju 10 do 15 minuta, mnogi 5 do 10 minuta, a većina i manje od 5 minuta. Rijetko se dešava, da zdrav spavač leži 1 sat u istom položaju. Mirnog spavanja uopće nema, osim kod ljudi koji su uzeli jako sredstvo za spavanje. Kad bi htjeli da čovjek cijelu noć u istom položaju spava, morali bi ga vezati. Međutim su se opazile pojave, koje vanredno začudjuju. Pokazalo se, naime, da mi nikako ne ležimo u udobnim položajima, nego da se pače i stanoviti dijelovi mišićja moraju naprezati. Svaki novi položaj znači neko naprezanje. Stoga svaka promjena položaja ima svrhu, da jednu grupu mišićja opteretiti, i da time drugu grupu oslobodi tereta. Vidimo da kod spavanja dajemo automatski svakom pojedinom dijelu mišićja potreban odmor.

I vanjski podražaji u velike utiču na položaj kod spavanja. Nije trebalo izvoditi naročite eksperimente da se pokaže kako utiče dužina kreveta i prikladnost podloge (meki ili tvrdi jastuci).

Sa individualno psihološke strane se opazilo, da se u zauzimanju položaja kod spavanja često opaža upliv karaktera. Castohlepniji ljudi pokazuju tendencu da leže na trbuhu, strahljivi uzimaju obrambene stavove; taština se i u snu opaža. Jedna pacijentica pokrivala je rukom usta, jer je imala krivo zubalo. Ovo karakteristično držanje očituje se samo na početku sna, jer konačno i «karakter» hoće da spava. Ali kako vidimo, kad zaspimo, provodimo svi, pa i najmirniji flegmatici, noć — nemirno.

41

Slika 3. Odgoj djece: Odgajajući dijete — odgajaj sebe (Ženski list, 1. Veljače 1933, str. 41)





Milostiva Gospodjo!  
Svoje krznenе stvari nabavite si po pariskim i bečkim modelima u  
krznarskom modnom salonu  
**SILVESTAR VEDRINA**  
Jurišićeva 26, polukat  
Izrada prvorazredna. - Cijene umjerene.

Ni nabora, ni sunčane pjege ne poznajem, jer upotrebljavam

**VESNA KREMU**  
za dan

**VESNA KREMU**  
za noć

Poštom razasijlje:  
**Ljekarna Praunspurger**  
Zagreb

#### Mala predavanja:

#### Sitni uzroci — velike zlovolje

Ma koliko čovjek vedrine u sebi nosio, ipak katkada osjeća nerazpoloženje. Ma koliko on nastojao da svojim vedrim duhom ovlada to nerazpoloženje, ono tvrdokorno ostaje i ne da se prolijerati. Ne radi se tu o zabrinutosti zbog velikih događaja ili briga. Njih ima i najvedriji čovjek, jer se i njemu događa da ga kakova velika briga toliko zaokupi da jednostavno nema vremena za svoj vedri smiješak. To su onda one velike stvari u životu koje svaki čovjek mora da prebrodi, zbog kojih mora da se bori, da strada ili da uspije.

Nerazpoloženje, ono sitno nerazpoloženje kojemu zapravo i ne znamo uzroka, ili je ono nastupilo zbog bilo kakove sitnice, grize čovjeka možda više od kakove velike borbe. Jer borba daje čovjeku snagu, a ovakovo je sitno nerazpoloženje troši. Što je čovjek manje naviknut na ovakovo stanje nerazpoloženja, to se više protiv njega bori. Snaga se troši, a on ostaje jednako nerazpoložen, možda zbog toga što je zakasnio po ulaznicu za kino ili kazalište, što je razbio neku dragu stvarcu, što mu neki posao nije uspio, ili jednostavno zato što je on želio sunce, a ujutro je opazio da pada kiša. Po stotinu puta desio se ovakav slučaj, i po stotinu puta je čovjek znao da ostane kraj toga miran, a onda odjednom, zbog male stvari golemo nerazpoloženje. Karakteristično je da

su ljudi koji malo rade češće nerazpoloženi zbog kakove sitnice, nego oni koji su neprestano obavljajući poslom. To dolazi vjerojatno otuda što oni maju više vremena da se bave svojim nerazpoloženjem, dok čovjek-radnik u radu zaboravi uzrok svojega nerazpoloženja, pa se pomalo i ono samo gubi.

Ipak se po kojiput ta nesnoena zlovolja vuče kroz cio dan ili po više dana, i smeta čovjeku u radu ili u zabavi. Tu treba skupiti svu snagu i na sve moguće načine pokušati svladati je odmah u početku. Sretni su oni ljudi koji imaju toliko snage i mirnoće da mogu da se svladaju u onom času kada bi trebali da se razljute ili oneraspolože. No sretni su i oni koji mogu da prespavaju svoje nerazpoloženje. To je umjetnost koju bi trebalo od malih nogu učiti. Jer čemu se ljuti zbog toga što smo izgubili jednu zabavu, kada ima dosta drugih zabava, ili čemu si pokvariti jedno večerje, kada bi bolje bilo početi spavati i tako zaboraviti svoju zlu volju i ujutro opet vedra lica ustati.

#### Odgovj djece:

#### Smiju li djeca kod stola govoriti?

Još se i danas negdje u nekoj školskoj knjizi nalazi ova mala anegdota: Ivica je sa svojim roditeljima kod ručka. No mati je zaboravila da mu na tanjur stavi jelo, a kako djeca ne smiju kod stola govoriti već samo odgovarati na postavljena im pitanja, ne zna on kako da si pomogne. Kako je Ivica dobro odgojen dječak, on tiho uzima solenik i na prazni tanjur stavlja nešto soli. Otac to opazi i zapita ga što će mu ta sol. Ivica odgovori: »Da jedem meso koje će mi mama dati«.

Djeca se je uvijek branilo govoriti kod stola, pa ako nisu htjela da budu ukorena, morala su se služiti raznim lukavštinama da na sebe svrate pažnju odraslih. Roditelji nisu mislili na to da baš kod jela mogu da najbolje upoznaju svoju djecu. Jer dok su zabavljena celom, nestaje one smetnje koju osjećaju pred odraslima i ona će slobodno odgovarati na postavljena im pitanja. I pristojnosti kod jela laglje je priviknuti djecu ako smiju da pitaju zašto se riba ne jede nožem i zašto je mati zlovoljna ako se jelu neprestano prigovara. Kraj toga se i roditeljima, koji su možda preko dana vrlo malo sa svojom djecom, pruža prilika da se malo s njima porazgovore, da ih bolje upoznaju, da im pomognu do rješenja malih briga koje ih muče. Istina je da se otac možda umoran vraća s posla kući, da ga smeta buka i prekomjerno dječje čavrljanje. Onda treba djeci pokazati da ih se smatra ravnopravnim članovima obitelji, pa da treba da se drže svih pravila kojih se drže mati, otac i ostali članovi obitelji. Pa kako ni odrasli ne govore neprestano i ne dopuštaju drugima da riječi, tako će se i oni priviknuti da govore samo onda kada osjećaju potrebu zato i da ne smetaju slučajnom razgovoru odraslih. Djeca će tako pomalo steći smisao za društvenost, laglje će im biti ako jedanput budu sami u stranome društvu, a roditeljima će poslije napornoga rada to ugodno čavrljanje sa svojim djetetom biti oporavak i ugodna zabava. Osim toga si kasnije možda ne će moći predbaciti da su propustili priliku da upoznaju svoje dijete, ili da mu nisu pomogli u maloj kakovoj neprilici koja je za dijete bila od velikoga značenja.

#### FLUOROSAN „GELA“

Idealno kozmetičko sredstvo za intimu žensku higijenu.

Izvanredno djelovanje protiv bijelog cvijeta (Flussa), osjećaja svrbeža, neugodnog mirisa i t. d. — Dobiva se u svim apotekama i drogerijama. Cijena flaši D 30.

Proizvadža:

**Kem. pharm. laboratorium »GELA«**  
Zagreb, Primorska ul. 4.

#### Društvenost:

#### Oni koji svakome vele istinu

Između najrazličitijih tipova ljudi, ima ih mnogo takvih koji vole da »uvijek kažu istinu«. Oni se sami hvale da su ovdje ili ondje, ovomu ili onomu »rekli istinu«. Sani pak ne ispituju da li je ono što su rekli zaista i bila istina, ili je to bilo samo njihovo lično mišljenje što se uistinu u većini slučajeva i događa. U bilo kakovom razgovoru gdje drugi čovjek iznosi svoje mišljenje, oni se smatraju pozvanima da mu »razjasne stvari«. Samo po sebi to nije nikakav grijeh, jer se zaista tek po mišljenju mnogih ljudi dolazi do relativne istine. Nekim je ljudima možda dakle ugodno čuti mišljenje drugoga, ali ipak ima ljudi i momenata kada iznošenje »istine«, odnosno svojega mišljenja nikako nije na mjestu. Ljubitelji istine osobito su neugodni za osjetljive ljude. Desi im se tako da sretnu znanca, koji tek što ih je pozdravio, iznosi im sve što o njima i njihovim činima misli. Osjetljiv će čovjek slušati njihova razlaganja, pa ako misli da je u pravu, boljet će ga što i ostali ljudi ne shvaćaju njegovo pravo. Ako pak sam zna da je učinio nešto loše ili ne sasvim dobro, i opet će ga boljeti, jer je sasvim nepotrebno neprestano ga sjećati na njegovu pogrešku ili njegov neuspjeh. Zato bi ovakovi iskreni ljudi,

#### ATELIER ZA RUCNE RADOVE ELZA KUZMEK prije Vrbovec, sada ZAGREB, SVAČIČEV TRG 1

preporuča cij. damama, trgovinama za ručne radove, naročito školama, svoj veliki izbor (vlastiti proizvod) najmodernijih uzoraka za preris i u šablonama. Ažuriranje i endlanje za 1 din. metar. Sav pribor za vezenje u C·M·S marki i u platenoj robi. Tražite besplatne cjenike.



**PARIŠKI  
ATELIER STEZNIKA  
SPORIŠ I KOVAČ  
ZAGREB**  
Masarykova (Marovska) 13  
Telefon 98-84

Svaka dama treba da zna, da se kod nas izrađuju po najnovijim **pariskim i bečkim modelima**

**PRINCES - STEZNICI  
POJASI I PRSLUČIĆI  
SNIŽENE CIJENE!**

Slika 4. Odgovj djece: Smiju li djeca kod stola govoriti? (Ženski list, 1. listopada 1935., str. 32)



**MR. BAHOVEC**



**PLANINKA**  
ZDRAVILNI  
ČAJ

## Teška zimska hrana

i premlato kretanje u zimsko su doba često uzrok slabe probave želuca, čestih vrtoglavica, zatvorenosti i neurednog rada crijeva. Stare bolesti se uslijed hladnoće opet izrazitije pojavljuju: hemoroidi, smetnje u želucu, zatvorenost, otrovanja, obolenja crijeva, općenito i prenaplo debljanje, glavobolja, besanica, nadutost tijela i omaglica. Naročito zrelije i starije osobe podvrgnute su ovim poteškoćama. »Planinka« čaj-Bahovec čisti i tako blagotvorno djeluje na cijelo tijelo i na Vaše općenito zdravstveno stanje.

Zahtijevajte u apotekama izričito samo »Planinka« čaj-Bahovec, koji se ne prodaje otvoreno, nego samo u zatvorenim i plombiranim omotima po Din 20.—, polovničnim omotima po Din 12.— i pokusnim kesicama po Din 3.50. Pišite po besplatan uzorak proizvađaču:

APOTEKA MR. BAHOVEC, LJUBLJANA

Reg. S. br. 29550-35

dati žalosnima jest pokazati im da mogu naći novu sreću u vlastitom unutaršnjem životu. Ma kako nečije srce bilo izranjeno i bolno još uvijek će se u njemu naći bar jedno zdravo mjesto, od kojeg će cijelo srce moći ozdraviti. Uputiti nam valja čovjeka koji je potreban utjehe kako će naći put do onog zdravog dijela svojeg srca koji će jadnu trepuću dušu opet uvesti u život.

Odgoj djece:

### Bojažljivo dijete

Sta da radimo sa djetetom koje neće da se pere? Ili sa onim koje laže? Kako ćemo postupati sa neurednim djetetom? Toliko pitanja, toliko raznolikosti i smetnja. Jer većini roditelja nije jasno da dječje pogreške uvijek imaju osnov u duševnom životu djeteta i da se dušu treba i mora razumjeti.

Razumjeti dječju dušu neće biti tako teško,

ako se zna metoda po kojoj ćemo postupati sa djetetom.

Potrebno je osim toga ispravno shvatiti odnos djeteta prema njegovoj okolini. Jer se čovječanstvo sastoji od bića koja žive u zajednici i međusobnom saobraćaju, i ako svako od njih živi svojim vlastitim životom. Smisao dječjeg razvoja jest taj, da se ovo malo biće toliko razvije da ono može u toj ljudskoj zajednici zauzeti mjesto koje mu pripada. Mora da ono bude član čovječanstva, koji će toj zajednici doprinijeti dio svojih duševnih i tjelesnih sposobnosti. Tjelesne sposobnosti djeteta treba razvijati u prvom redu u tome, da dijete bude zdravo i jako. Teškoće i opasnosti koje se javljaju od prvog dana života treba što hrabrije svladavati i protiv njih se boriti. I dijete već od najranije mladosti treba odgajati u tome da ono ima što više hrabrosti. Što više hrabrosti ima dijete to će ono više postizavati, i nastojati, da se učini korisnim članom zajednice i da tako ispuni svoju životnu zadaću. Ako

li je pak dijete bojažljivo bez samopouzdanja, tada će ono nastojati da izbjegne dužnostima koje mu život nameće i postat će »nesocijalan« čovjek, a to će ga učiniti nesretnim.

Uzrok nesamostalnosti odnosno bojažljivosti kod neke djece jest tjelesna slabost koja može da bude i posljedica bolesti. Tjelesna slabost djeluje na djecu tako da ona prema odraslijoj i jačoj djeci, te prema starijima osjećaju još jače svoju slabost i ovisnost. Radi tjelesne slabosti stradava častoljublje djeteta, pa usprkos svakog uspjeha u životu ovakovo dijete neće nikada osjećati samostalnosti, razvit će se takodjer i prevelika osjetljivost. Dijete će se postepeno razviti u tome da će uvijek kao slabije nastojati da se ukloni svim dužnostima i dječlima koja moraju da vrše jaka zdrava djeca. Kod ovakvih pojava odgoj treba da učini svoje.

Nije svedjedno da li je dijete jedino ili je u porodici više djece, da li je ono najstarije ili najmlađe. Najmlađa će djeca na pr. taj svoj položaj u porodici uvijek svjesno ili nesvjesno osjećati i to sa teškoćom. Da su ona u kući najmlađa i najslabija i da često moraju prema starijima imati razne obzire, da često trpe nasilje, a nikad ga sama ne mogu provoditi, da su njima na putu starija braća ili sestre. Tako se dogodi da najmlađa djeca često kroz dugi niz godina troše svoju snagu u besplodnoj borbi za auktoritet, a to im poslije ostavlja posljedice i u životu.

Druga opet djeca nastoje da svojom slabošću predbiju jače i da uvijek nadju zaštitnika koji će im pomagati i umjesto njih raditi.

### CIJ. DAME!

Sa Vašom garderobom biti ćete potpuno zadovoljni ako je povjerite na stručno kemičko čišćenje i bojadisanje poznatoj firmi

Parna bojadisaona i kemička čistiona odjeće

**K „SUNCU“**

S, ŠVIGIR

Jelačićev trg 6 (prolaz)

Maksimirska 25 Stančićeva 11

Utemeljeno 1926

Velik utjecaj na odgoj vrši gospodarski položaj roditelja. Ako djeca odrastu u bijedi i oskudici, ako roditelji moraju svoju snagu trošiti u borbi za svagdanji kruh ili ako sama djeca u ono doba koje je određeno za igru i školu moraju da se bore za kruh, to će se posljedice ovakovog života duboko osjećati na samoj djeci. Ne treba se tada čuditi, ako takva djeca postaju proleter i žrtve prostitucije.

Ako pak roditelji slaboj djeci previše popuštaju, i sve za njih rade, štete ih od svega, tada će ta djeca ući u život sa nadom da će ih svatko štediti i da će im se u životu sve poklanjati. I prvi jači udarac će ih smrvtiti. — Među djecu koja nemaju samopouzdanja i hrabrosti spadaju ona djeca kod kojih »dječji strah« igra veliku ulogu. Bojažljiva djeca nemaju u sebe nikakvog pouzdanja, gube nadu u život. Kod takve djece treba da odgoj djeluje u tome smislu da im vraća vjeru u same sebe, da im se budi hrabrost i da im se teškoće i životna borba ne prikazuju u tamnim bojama, nego naprotiv. Treba ih uvjeriti u njihovu vlastitu snagu i omogućiti im da vrše svoje životne dužnosti. Roditelji čije je dijete bojažljivo treba da takvo dijete razumiju i da se užive u dušu takvog djeteta.

(Nastavit će se.)

### „DOM GRADSKIH SLUŽBENIKA“ i „RUNOLISTOV DOM“

NA SLJEMENU

Divne prirodne krasote. Najljepši odmor i oporavak.

Cijene umjerene. Kod duljeg boravka znatan popust.

AUTOBUSNA VEZA

**MIRKO PETANJEK - TELEF. 86-68**



### LILAS CREME za dan i noć

je idealno sredstvo za njegu kože i lica. Nakon kratke uporabe podaje svježinu i mekoću puti.

Da se očuvate od sunčanih pjega pravodobno upotrijebite Lilas Cremu i sapun.

Da predusretete štetnom uplivu zraka i vjetra rabite samo prokušanu i poznatu Creme de Lilas. Jedino prava iz ljekarne Mr. L. GAJER, Zagreb, ulica 79, dobiva se u apotekama, drogerijama i parfumerijama.

Slika 5. Odgoj djece: Bojažljivo dijete (Ženski list, 1. Veljače 1937., str. 32)



sebnu značenje i svrhu. Kretinja, proizašla iz pobude jedne ptice, prenosi se na cijelo jato. To se prenošenje pobude često pogrešno smatra oponašanjem. Ako jedna divlja patka počne lamatati krilima, a ostale članice njezinoga jata učine to isto, ne znači to da je one oponašaju, nego da se raspoloženje jedne patke prenosi na druge, kao kod ljudi zijevanje ili smijeh, unatoč da ovi postupci na prvi pogled izgledaju sasvim različiti. One prve kretinje ptice, koje ne dovode do vršenja radnje, znače da raspoloženje ptica nije došlo još do onog vrhunca, koje su potrebne za izvršenje radnje. U isto vrijeme, ona može da bude i znakom sporazumijevanja, kao i kod riba. Maži riba, okružena svojom dječom, upravljajući njihovim plivanjem, daje znak repom u lijevo ili u desno a čitava ju četa slijedi. Interesantno je pri tome da ne mijenjaju smjer samo one ribe koje je slijede, nego i one koje se nalaze naprijed. Kretinja ribe-majke upravo nije znak, nego je samo pojačana kretinja kod okretanja smjera koja potiče i njene ribice da zaokrenu. Istu svrhu ima i pretjerano jako kimanje glavom patke, koja vodi svoje jato.

Otvaranje kljuna mladih ptica koje se smatra znakom gladi, izaziva kod roditelja raspoloženje za traženje hrane. Taj je znak zapravo signal, sličan našim signalima jer je kljun mnogih ptica iznutra obojen, pa stvara geometrijske likove u šarenim bojama. Djelovanje tih oblika pojačano je kretanjem glave, koje ptice vrše otvarajući kljun. To je kretanje glave za pojedine vrste različito, ali sasvim jednako kod pojedinih ptica iste vrste, a pojedina ptica ga ne uči, nego je to naslijeđeno dobro.

I ako ovo kretanje olakšava život zajednice životinja, ipak to nikako nije voljno i svjesno saopćivanje misli kao kod ljudi, a ne služi za sporazumijevanje pojedinaca, životinje dakle ne »govore« s razloga jer ne osjećaju potrebe nešto kazati.

#### Zenski pokret:

### Briga Dubrovnika za siromašne djevojke u XVIII vijeku

Zaključkom Senata od 28. XI. 1785. godine osnovano je u Dubrovniku odgojilište za siromašne djevojke ili Conservatorio. Cilj ovoga zaključka bio je sačuvati siromašne djevojke od moralnog propadanja i odgojiti ih za službu ili udaju. U zavodu je bilo mjesta za 40 djevojkica.

## UZ NOVU HALJINU

solidne i otmjene  
NOVE CIPELE



Specijalne fazone  
izradjuje  
samo

## » OTMJENOST «

SALON SPECIJALNIH CIPELA  
ZAGREB, ILICA br. 17 (polukat)



Za upravu zavoda senat je izabrao tri vijećnika na tri godine i jednog kapelana, a oni bi onda imenovali pretstojnicu zavoda i činovnika da vodj račune. Gojenice zavoda mogle su biti samo dubrovačka djeca, a primale su se u zavod između 8—11 godine i u zavodu su ostale do 22 godine. Cilj zavoda bio je da ove djevojke odgoji za valjane supruge i majke. Ako se je koja udala s privolom starješinstva, ona je tada dobila od zavoda mali miraz. Osim toga zavod se je brinu da djevojke budu smještene u službu u poštene kuće. Za nabavu vune, konca i drugog materijala koji je djevojkama trebao za rad uložena je odmah kod osnivanja zavoda glavnicu od 2405 dubrovačkih dukata. Izradjeni radovi su se prodavali, a prihod od prodanih redova upotrebljavao se je za povećanje miraza gojenica. Za svaku gojenicu u ime hrane određeno je 36 dubrovačkih dukata godišnje.

Kad je 1908. godine došla francuska okupacija, zavod je uništen, ali ga je 1929. godine obnovila austrijska vlada. Kasnije su ga preuzele časne sestre milosrdnice.

#### Odgoj djece:

### Djeca i kišni dani

Kad nastane jesen i počnu padati dosadne jesenske kiše mnoga majka je u neprilici i ne zna šta će sa djetcom, jer se više ne mogu igrati vani. No i za ovo ima lijeka i načina kako će se djeci ispuniti vrijeme u kući. I u kući se djeca mogu igrati, samo što će igra sad biti nešto drugačija od one u slobodnom prostoru.

Ima toliko jednostavnih igara kojima će se djeca zabavljati satima. Neka majka dađe djeci jedan kutić u stanu koji će samo njima pripadati, a osim toga mora se djeci dati i društva i to njihovih vršnjaka. Pogotovo je to potrebno ako je dijete »jedinče«, jer ono osobito u kišnim danima teško osjeća samoću. Majka, pa bila ne znam kakva, ne može djetetu u igri zamijeniti njegovih drugova. Osim toga majka i nema toliko vremena na raspolaganje. Dobro je da dijete posjeti 2—3 prijatelja, ali više ne, jer to neće biti više igra, nego divlja trka po kući.

Gotovo sva djeca rado se igraju svojih roditelja i rado oponašaju starije. Vrlo je lijepa igra »kupuvanje i prodavanje«. Ne treba za to djetetu nabaviti pulteve i ladice, jer će dječja fantazija već to pronaći. Jedino će zato biti dobro ako djetetu nabavite malu vagu sa utezima i blagajnu. Dijete će se tada dati na uređivanje svoje trgovine; preko dva stolca metnut će ono jednu dasku i na nju će poredati robu za prodaju. Majka će djetetu u tu svrhu dati malo grožđica, šećera, keksa, a i čokolade i to će dijete vrlo usrećiti.

Sad će početi kupovanje i prodavanje. Uvjerite se sa koliko veselja će vas dijete dočekati, ako dodjete k njemu da sa najvećom ozbiljnošću kupujete i plaćate sa pravim novcem. Nema bolje prilike da se sa malo sitnija priredi djetetu toliko sreće i zadovoljstva. Vidje-

ćete samo kako će se oči djeteta sjati od radosti i sreće i kako će se vas samo vrijedno posluživati. Koliko će se osjećati ponosnim videći kako mu posao dobro napreduje, a blagajna se puni.

Priprave za igru trgovine biće živahnije pune rada. A što je dječja fantazija razvijenija, to će dijete pronalaziti sve veće mogućnosti da pokaže svoje trgovačke sposobnosti. Pri tome djetetu treba sve ono što i u školi ili u dječjem vrtiću, a to je plastelin, papir i slično čime će ono ukrasiti svoju trgovinu.

Radost djece pri stvaranju i radu bit će velika. Kod starije djece u kišnim danima veliku vrijednost ima knjiga. Nema gotovo igre niti posla koji bi mogao razonoditi odrasliju djecu i skratiti im vrijeme kao dobra knjiga.

Osim toga potrebno je da igre ne postanu jednolične i da djetetu ne dosade. Majka treba da misli i na to, pa će ona sama od vremena do vremena djeci ispričati kakvu priču, pročitati štogod lijepoga ili im pokazati krasne slike. Jer se majka bar na trenutke mora uživiti u dječju dušu. Može djeci zadati kakvu zagonetku i time ih odlično zabaviti, a vrijeme će djeci proći brzo i neće se dosadivati.

Igre kao domino, tombole, »čovječe ne srdi se«, takodjer su prikladne za hladne dane. Samo tu je opasnost da dijete ako nema sreće ili još ne zna dobro igrati, ne upada u srdžbu, a osim toga ove igre imaju veliko značenje za karakter djeteta. Imaju je kod ovakvih igara vrlo važno da djeci pomognu stariji, ali da se to mnogo ne primijeti. Ako dijete griješi kod igre, treba ga tiho upozoriti na to, potaknuti ga na ustrajnost i prikazati mu da je to samo igra i da se radi toga ne treba toliko uzrujavati niti to uzimati k srcu.

#### POZOR!

Važna vijest nalazi se na strani 33.

U hladnim i dosadnim kišnim danima nisu nam samo date tolike mogućnosti da ih ispunimo sa lijepim i korisnim igrama, nego nam se upravo tada daje najviše prilike da izgradujemo dušu svoga djeteta.



Ni nabora, ni sunčanih pjega ne poznajem, jer upotrebljavam

**VESNA KREMU**  
za dan

**VESNA KREMU**  
za noć

Poštom razošilje:

LEKARNA  
**PRAUNSPERGER**  
ZAGREB  
Svačićev trg 17